

Ministerie van Financiën
T.a.v. mevrouw S.A.M. Kaag, M.Ph., MA, minister van Financiën
Postbus 20201
2500 EE 's-Gravenhage

Betreft: Voorstel verklaring omtrent risicobeheersing (VOR)

Geachte mevrouw Kaag,

Op 4 april 2023 is de gewijzigde motie De Jong/Van Weyenberg over de verklaring omtrent risicobeheersing ('VOR') door de Tweede Kamer aangenomen. De kern van de motie betreft het verzoek aan de regering "te bevorderen dat er voor 1 januari 2024 een bepaling klaarligt om een VOR voor iedere accountancycontrole bij grote bedrijven als verplichting op te nemen in de Corporate Governance Code". In een eerdere brief heb ik u geïnformeerd over de werkgroep met alle schragende partijen (CNV, Eumedion, Euronext, FNV, VEB, VEUO, VNO-NCW) en de NBA om te komen tot een voorstel over een concrete bepaling omtrent de VOR die in de Corporate Governance Code ('Code') kan worden opgenomen. Hierbij informeer ik u graag over het resultaat en het proces daarnaar toe.

De werkgroep heeft kennisgenomen van het consultatieproces met voorstellen voor actualisering van de Code in 2022 onder leiding van mevrouw Van der Meer Mohr. Bij de meest recente actualisatie van de Code gaf de Monitoring Commissie Corporate Governance Code ('Commissie') aan dat de VOR een controversieel onderwerp is waaraan ruimschoots tijd en aandacht moet worden besteed. Vervolgens heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat in een brief d.d. 20 december 2022 aangekondigd te verkennen hoe de Code toekomstbestendig kan worden ingericht. Deze verkenning heeft ervoor gezorgd dat er tijdelijk geen Commissie is ingesteld. De VOR-werkgroep erkent de urgentie van het onderwerp en omdat er nog geen zicht is op de benoeming van nieuwe leden in de Commissie heeft de werkgroep zelf het initiatief genomen om te werken aan de opname van een VOR in de Code. Gegeven de tijdsdruk is ervoor gekozen om geen aanvullende openbare consultatie te doen. Dit is een eenmalige uitzondering. Deze werkwijze zet de lijn van zelfregulering voort die aan de totstandkoming en herziening van de Code ten grondslag heeft gelegen.

Ik ben verheugd u te kunnen informeren dat de werkgroep tot een akkoord is gekomen over de opname van een VOR in de Code. Dit betekent dat beursgenoteerde vennootschappen, ervan uitgaande dat de VOR in 2024 in de Code wordt opgenomen, voor het eerst over het boekjaar beginnend op of na 1 januari 2025 een VOR moeten gaan opnemen in het bestuursverslag. Dit stelt beursgenoteerde ondernemingen in staat hun risicobeheersing in 2024 zodanig aan te passen dat zij aan de VOR kunnen voldoen. De voorgestelde wijziging van de Code vindt u in de [bijlage](#).

Om tot dit resultaat te komen is de werkgroep onder mijn leiding zes keer bijeengekomen. Tijdens deze bijeenkomsten is onder andere stilgestaan bij de wensen en zorgen van leden van de werkgroep, de motivatie om tot een ambitieuze VOR te komen en de potentiële impact van een VOR in de praktijk. Het voorstel om de Code te wijzigen wordt door de gehele werkgroep gedragen. Daarnaast hebben de vertegenwoordigers van alle schragende partijen en de NBA het resultaat ondertekend.

Daarnaast geef ik u voor de volledigheid graag een overzicht van alle werkgroep leden. De werkgroep was als volgt samengesteld:

- Jaap van Manen (voorzitter)
- Lauran Schaap (CNV)
- Rients Abma (Eumedion)
- Jan Bart Moret (Euronext)
- Rik van Steenberghe (FNV), eenmalig vervangen door Tonny Groen (FNV)
- Gerben Everts (VEB)
- Sven Dumoulin (VEUO) en Olivier Oost (VEUO)
- Eva Eijkelenboom (VNO-NCW), vervangen door Lars in 't Veld (VNO-NCW)
- Kris Douma (NBA)
- Taco Titulaer (lid op persoonlijke titel vanuit zijn hoedanigheid als CFO)
- Koos Timmermans (lid op persoonlijke titel vanuit zijn hoedanigheid als commissaris)

De werkgroep is ondersteund door twee secretarissen:

- Reggy Hooghiemstra; en
- Max van der Veer.

Normaal gesproken zou een Commissie deze voorgestelde wijziging in een actualisatie van de Code kunnen verwerken maar aangezien er op dit moment geen Commissie is en met het oog op een spoedige opname van de VOR in de Code zou ik aan u willen vragen of het kabinet op deze brief en het bijgevoegde voorstel kan reageren. Daarbij doe ik de oproep om de nodige vervolgstappen te nemen om ervoor te zorgen dat de voorgestelde wijzigingen openbaar worden gemaakt en in de Code terecht komen. Ik ben beschikbaar om een en ander nader toe te lichten.

Hoogachtend,

Persoonsgegevens

Jaap van Manen
Voorzitter VOR-werkgroep

Bijlage: Voorstel voor een VOR in de Code

Voorblad

Dit voorblad dient ter verduidelijking en als leeswijzer van de bijlage.

De bijlage presenteert in het eerste deel (pagina 1 t/m 6) de schone versie van het voorstel om een verklaring omtrent risicobeheersing in de corporate governance code op te nemen. In het tweede deel (pagina 7 t/m 12) vindt u een versie van het voorstel waarin de wijzigingen zijn bijgehouden. Zo is duidelijk inzichtelijk wat de veranderingen zijn ten opzichte van de huidige corporate governance code. Op de laatste pagina (pagina 13) hebben alle schragende partijen van de corporate governance code (CNV, Eumedion, Euronext, FNV, VEB, VEUO en VNO-NCW) en de NBA het voorstel ondertekend.

Principe 1.2 Risicobeheersing

De vennootschap beschikt over adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Het bestuur is verantwoordelijk voor het identificeren en beheersen van de risico's verbonden aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap.

Toelichting

Onder de in het kader van Principe 1.2 te identificeren en te beheersen risico's vallen zowel interne als externe risico's waar de vennootschap mee te maken kan krijgen.

De interne risicobeheersings- en controlesystemen dienen te zijn toegesneden op de desbetreffende vennootschap. Dit geeft kleinere beursvennootschappen de mogelijkheid om met minder omvangrijke procedures te volstaan.

1.2.1 Risicobeoordeling

Het bestuur inventariseert en analyseert de risico's die verbonden zijn aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De inventarisatie en analyse dekt in ieder geval de strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's. Het bestuur stelt de risicobereidheid vast en besluit welke maatregelen tegenover de risico's worden gezet.

Toelichting

Voorbeelden van strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's zijn risico's als klimaatverandering, sociale ongelijkheid, fiscale risico's, frauderisico's, witwasrisico's en risico's van informatie- en communicatietechnologie (waaronder op het gebied van cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en risico's verbonden aan nieuwe technologieën en veranderende businessmodellen, zoals op het gebied van ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld Responsible AI)).

Ter zake strategische risico's kan een onderscheid worden gemaakt tussen de besluitvorming over de strategie en de implementatie ervan. De risicobeheersingssystemen zien niet toe op de besluitvorming over de strategie. Risico's die samenhangen met de implementatie van de strategie vertalen zich in operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's. Zonder afbreuk te doen aan de benodigde robuustheid van de strategiebepaling geldt dat veel strategische risico's niet voor risicobeheersing vatbaar zijn omdat zij geheel of ten dele buiten de invloedssfeer van de vennootschap liggen.

1.2.2 Implementatie

Op basis van de risicobeoordeling, als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1, ontwerpt, implementeert en onderhoudt het bestuur adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Deze systemen worden voor zover relevant geïntegreerd in de werkprocessen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en zijn bekend bij diegenen voor wier werk zij relevant zijn.

1.2.3 Monitoring opzet en werking

Het bestuur monitort de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en voert ten minste jaarlijks een systematische beoordeling uit van de opzet en de werking van de systemen. Hierbij wordt onder meer rekening gehouden met geconstateerde zwaktes, misstanden en onregelmatigheden, signalen van klokkenluiders, geleerde lessen en bevindingen van de interne audit functie en externe accountant. Waar nodig worden verbeteringen in interne risicobeheersings- en controlesystemen doorgevoerd.

Principe 1.4 Verantwoording over risicobeheersing

Het bestuur legt verantwoording af over de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.

Toelichting

Het bestuur is verantwoordelijk voor een bestendige monitoring van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en beoordeelt ten minste eenmaal per jaar de effectiviteit ervan en legt hierover verantwoording af in het bestuursverslag. Gelet op de inherente praktische beperkingen verbonden aan interne risicobeheersings- en controlesystemen, zal de vaststelling van de effectiviteit van de opzet en de werking van deze systemen geen absolute zekerheid kunnen geven dat alle mogelijke risico's te allen tijde volledig zijn geïdentificeerd en gemitigeerd. De verklaring omtrent risicobeheersing van het bestuur voorziet dan ook niet in absolute zekerheid, maar in een bij de strategie en risicobereidheid passende beheersing van de materiële risico's.

1.4.1 Verantwoording aan raad van commissarissen

Het bestuur bespreekt de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 met de auditcommissie en legt daarover verantwoording af aan de raad van commissarissen.

1.4.2 Verantwoording in het bestuursverslag

Het bestuur legt in het bestuursverslag verantwoording af over:

- i. de uitvoering van de risicobeoordeling en beschrijft de voornaamste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaatst ziet in relatie tot haar risicobereidheid, zoals bedoeld in best practice bepaling 1.2.1;
- ii. de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen op het gebied van operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's over het afgelopen boekjaar en welke raamwerken daarbij zijn gehanteerd;
- iii. zijn beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's over het afgelopen boekjaar;
- iv. eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen die in het boekjaar zijn geconstateerd, welke eventuele significante wijzigingen in die systemen zijn aangebracht, welke eventuele belangrijke verbeteringen van die systemen zijn voorzien en dat deze

- onderwerpen besproken zijn met de auditcommissie en de raad van commissarissen; en
- v. de gevoeligheid van de resultaten van de vennootschap voor materiële wijzigingen in externe omstandigheden.

Toelichting

Op basis van best practice bepaling 1.4.2 omschrijft het bestuur in het bestuursverslag de opzet, werking en beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Op grond van onderdeel i neemt de vennootschap in haar jaarverslag een beschrijving op van de voornaamste risico's waarmee zij in aanraking komt bij de uitvoering van haar taken. De beschrijving ziet niet alleen op verslaggevingsrisico's, maar op alle typen risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1. Het gaat daarbij niet zozeer om een uitputtende uiteenzetting van alle mogelijke risico's, maar om een weergave van de belangrijkste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaatst ziet. De beschrijving van de voornaamste risico's in onderdeel i sluit aan bij de in artikel 2:391 Burgerlijk Wetboek (verder: BW) voorgeschreven risicoparagraaf en op de beschrijving van wezenlijke risico's in het kader van 5:25c Wet op het financieel toezicht.

Bij best practice bepaling 1.4.2, onderdeel ii, ligt het in de rede dat het bestuur in de beschrijving van de opzet, werking en beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen aangeeft welk raamwerk of normenkader (bijvoorbeeld het COSO raamwerk voor interne beheersing) is gehanteerd. Voorts ligt het in de rede dat het bestuur in de beschrijving duidelijk maakt op welke wijze het de effectieve werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen heeft beoordeeld.

1.4.3 Verklaring van het bestuur

Het bestuur verklaart in het bestuursverslag met een duidelijke onderbouwing:

- i. dat het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- ii. dat deze systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- iii. dat deze systemen ten minste een beperkte mate van zekerheid geven dat de duurzaamheidsverslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- iv. welk niveau van zekerheid deze systemen geven dat de operationele en *compliance* risico's effectief worden beheerst;
- v. dat het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
- vi. dat in het verslag de materiële risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1 en de onzekerheden zijn vermeld, voor zover die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Toelichting

Het bestuur verklaart op basis van best practice bepaling 1.4.3 in voldoende mate inzage te hebben gegeven in de operationele, *compliance* en verslaggevingsrisico's en blikt daarbij tevens vooruit naar de risico's die relevant zijn voor de continuïteit van de vennootschap. Het betreft zowel gesignaleerde materiële tekortkomingen als materiële risico's en onzekerheden die redelijkerwijs zijn te voorzien op het moment dat de verklaring wordt gegeven en de impact op hoofdlijnen van deze materiële risico's en onzekerheden op de vennootschap. De onderdelen i en vi van de verklaring van het bestuur beperken zich niet slechts tot financiële verslaggevingsrisico's. Daarmee ligt de verklaring in het verlengde van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, die ook niet beperkt zijn tot financiële verslaggevingsrisico's.

Voor wat betreft onderdeel iii ligt het voor de hand aansluiting te zoeken bij de invoering van de 'Corporate Sustainability Reporting Directive' (CSRD). De CSRD en de bijbehorende European Sustainability Reporting Standards (ESRS) bevatten een uitgebreid normenkader en een gedetailleerde tijdlijn voor hun implementatie. Het ligt voor de hand dat de verklaring over de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de duurzaamheidsverslaggevingsrisico's in lijn met de CSRD voorlopig uitgaat van het verschaffen van een beperkte mate van zekerheid. Het staat een bestuur vrij aan te geven dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot duurzaamheidsinformatie een redelijke mate van zekerheid geven dat de duurzaamheidsverslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

In onderdeel iv gaat het erom dat het bestuur, mede in het licht van de risicobereidheid van de onderneming en de keuze die het heeft gemaakt bij de inrichting van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, zelf aangeeft welk niveau van zekerheid deze systemen geven dat de operationele en *compliance*risico's effectief worden beheerst. Het woord 'zekerheid' moet in dit verband niet worden gelezen als het in de accountancy gehanteerde begrip 'assurance', noch is bedoeld dat ondernemingen hiervoor een vast kader moeten hanteren. Evenmin wordt met 'effectiviteit' aansluiting gezocht bij het gelijkkluidende begrip uit de Amerikaanse wetgeving (i.c. de Sarbanes-Oxley wet). Ondernemingen kunnen de door hen gebruikte terminologie nader toelichten in hun verklaring of de toelichting daarop.

Het is mogelijk dat het bestuur tot het oordeel komt dat bepaalde risico's uit hun aard niet effectief kunnen worden beheerst, of dat de effectiviteit van voornoemde systemen niet kan worden vastgesteld. Een voorbeeld is de naleving van wet- en regelgeving, waarbij de vennootschap mede afhankelijk is van het gedrag van haar medewerkers wereldwijd, terwijl hun gedrag niet redelijkerwijs voortdurend beheerst kan worden of volledig in procedures kan worden verankerd. Ter naleving van deze bepaling kan het bestuur zulks verklaren en dit toelichten.

Zoals is opgemerkt in de toelichting bij Principe 1.4 zijn interne risicobeheersings- en controlesystemen onlosmakelijk met beperkingen omgeven. Derhalve ligt het in de rede dat in de verklaring, die het bestuur op basis van best practice bepaling 1.4.3 in het bestuursverslag opneemt, ook stil wordt gestaan bij in elk geval: (a) de verantwoordelijkheden van het bestuur aangaande de interne risicobeheersings- en controlesystemen, (b) de doelstellingen van deze systemen, (c) de kenmerken van deze systemen, en (d) de inherente beperkingen van deze systemen.

Principe 1.5 Rol raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Hierbij richt de raad zich tevens op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap en de integriteit en kwaliteit van de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving.

1.5.1 Taken en verantwoordelijkheden auditcommissie

De auditcommissie bereidt de besluitvorming van de raad van commissarissen voor over het toezicht op de integriteit en kwaliteit van de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving van de vennootschap en op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap, zoals bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 en 1.4.1 tot en met 1.4.3. Zij richt zich onder meer op het toezicht op het bestuur ten aanzien van:

- i. de relatie met en de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de interne auditor, de externe accountant en indien van toepassing een andere externe partij die betrokken is bij de controle van de duurzaamheidsverslaggeving;
- ii. de financiering van de vennootschap; en
- iii. het belastingbeleid van de vennootschap.

Toelichting

Het merendeel van de taken die aan de auditcommissie toekomt, vloeit al voort uit wetgeving en is niet herhaald in de Code. Specifiek wordt gewezen op artikel 39 van Europese Audit Richtlijn nr. 2006/43/ EG.2 Dit artikel wordt geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving: artikel 2, tweede lid, van het Besluit van 26 juli 2008.3 Ook eisen voor de samenstelling en aanwezige deskundigheid met betrekking tot het opstellen en de controle van de jaarrekening worden opgenomen in artikel 2 van voornoemd besluit.

In sommige gevallen, in het bijzonder bij vennootschappen die actief zijn in de financiële sector, is er naast een auditcommissie ook een risicocommissie ingesteld. Artikel 39, vierde lid, van voornoemde richtlijn bepaalt dat in het bestuursverslag opgave wordt gedaan indien een ander orgaan is aangewezen dat taken van de auditcommissie uitvoert en wat de samenstelling van het betreffende orgaan is.

Inmiddels hebben diverse vennootschappen naast de auditcommissie een commissie ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap. Een dergelijke commissie wordt vaak een sustainability commissie of corporate responsibility commissie genoemd.

Indien een vennootschap een dergelijke commissie heeft ingesteld kan de voorbereiding van de besluitvorming in het kader van het toezicht op integriteit en kwaliteit van de duurzaamheidsverslaggeving ook worden uitgevoerd door een dergelijke commissie in plaats van de auditcommissie.

1.5.2 Aanwezigheid bestuur, interne auditor en externe accountant bij overleg auditcommissie

De bestuurder verantwoordelijk voor financiële zaken, de interne auditor en de externe accountant zijn aanwezig bij de vergaderingen van de auditcommissie, tenzij de auditcommissie anders bepaalt. De auditcommissie bepaalt of en wanneer de voorzitter van het bestuur bij haar vergaderingen aanwezig is.

1.5.3 Verslag auditcommissie

De auditcommissie brengt verslag uit aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen. In dit verslag wordt in ieder geval vermeld:

- i. de wijze waarop de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 is beoordeeld;
- ii. de wijze waarop de effectiviteit van het interne en externe audit proces is beoordeeld;
- iii. materiële overwegingen inzake de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving; en
- iv. de wijze waarop de materiële risico's en onzekerheden, bedoeld in best practice bepalingen 1.4.2 en 1.4.3, zijn geanalyseerd en besproken en wat de belangrijkste bevindingen van de auditcommissie zijn en de wijze waarop de verklaring zoals bedoeld in bepaling 1.4.3 is onderbouwd.

Toelichting

Indien de vennootschap een afzonderlijke commissie heeft ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap, kan deze commissie in plaats van de auditcommissie verslag uitbrengen aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen van de commissie en de materiële overwegingen inzake de duurzaamheidsverslaggeving.

1.5.4 Raad van commissarissen

De raad van commissarissen bespreekt de onderwerpen waarover de auditcommissie op basis van best practice bepaling 1.5.3 verslag uitbrengt.

Principe 1.2 Risicobeheersing

De vennootschap beschikt over adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Het bestuur is verantwoordelijk voor het identificeren en beheersen van de risico's verbonden aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap.

Toelichting

Onder de in het kader van Principe 1.2 te identificeren en te beheersen risico's vallen zowel interne als externe risico's waar de vennootschap mee te maken kan krijgen.

De interne risicobeheersings- en controlesystemen dienen te zijn toegesneden op de desbetreffende vennootschap. Dit geeft kleinere beursvennootschappen de mogelijkheid om met minder omvangrijke procedures te volstaan.

1.2.1 Risicobeoordeling

Het bestuur inventariseert en analyseert de risico's die verbonden zijn aan de strategie en de activiteiten van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. De inventarisatie en analyse dekt in ieder geval de strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's. Het bestuur stelt de risicobereidheid vast en besluit welke maatregelen tegenover de risico's worden gezet.

Toelichting

Voorbeelden van strategische, operationele, compliance en verslaggevingsrisico's zijn risico's als klimaatverandering, sociale ongelijkheid, fiscale risico's, frauderisico's, witwasrisico's en risico's van informatie- en communicatietechnologie (waaronder op het gebied van cybersecurity, leveranciers- en ketenafhankelijkheden, data protectie en risico's verbonden aan nieuwe technologieën en veranderende businessmodellen, zoals op het gebied van ethisch verantwoorde toepassing van nieuwe technologieën (bijvoorbeeld Responsible AI)).

Ter zake strategische risico's kan een onderscheid worden gemaakt tussen de besluitvorming over de strategie en de implementatie ervan. De risicobeheersingssystemen zien niet toe op de besluitvorming over de strategie. Risico's die samenhangen met de implementatie van de strategie vertalen zich in operationele, compliance en verslaggevingsrisico's. Zonder afbreuk te doen aan de benodigde robuustheid van de strategiebepaling geldt dat veel strategische risico's niet voor risicobeheersing vatbaar zijn omdat zij geheel of ten dele buiten de invloedssfeer van de vennootschap liggen.

1.2.2 Implementatie

Op basis van de risicobeoordeling, als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1, ontwerpt, implementeert en onderhoudt het bestuur adequate interne risicobeheersings- en controlesystemen. Deze systemen worden voor zover relevant geïntegreerd in de werkprocessen binnen de vennootschap en de met haar verbonden onderneming en zijn bekend bij diegenen voor wier werk zij relevant zijn.

1.2.3 Monitoring opzet en werking

Het bestuur monitort de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en voert ten minste jaarlijks een systematische beoordeling uit van de opzet en de werking van de systemen. Hierbij wordt onder meer rekening gehouden met geconstateerde zwaktes, misstanden en onregelmatigheden, signalen van klokkenluiders, geleerde lessen en bevindingen van de interne audit functie en externe accountant. Waar nodig worden verbeteringen in interne risicobeheersings- en controlesystemen doorgevoerd.

Principe 1.4 Verantwoording over risicobeheersing

Het bestuur legt verantwoording af over de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.

Toelichting

Het bestuur is verantwoordelijk voor een bestendige monitoring van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen en beoordeelt ten minste eenmaal per jaar de effectiviteit ervan en legt hierover verantwoording af in het bestuursverslag. Gelet op de inherente praktische beperkingen verbonden aan interne risicobeheersings- en controlesystemen, zal de vaststelling van de effectiviteit van de opzet en de werking van deze systemen geen absolute zekerheid kunnen geven dat alle mogelijke risico's te allen tijde volledig zijn geïdentificeerd en gemitigeerd. De verklaring omtrent risicobeheersing van het bestuur voorziet dan ook niet in absolute zekerheid, maar in een bij de strategie en risicobereidheid passende beheersing van de materiële risico's.

1.4.1 Verantwoording aan raad van commissarissen

Het bestuur bespreekt de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen als bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 met de auditcommissie en legt daarover verantwoording af aan de raad van commissarissen.

1.4.2 Verantwoording in het bestuursverslag

Het bestuur legt in het bestuursverslag verantwoording af over:

- i. de uitvoering van de risicobeoordeling en beschrijft de voornaamste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaatst ziet in relatie tot haar risicobereidheid, zoals bedoeld in best practice bepaling 1.2.1;
- ii. de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen op het gebied van operationele, compliance en verslaggevingsrisico's over het afgelopen boekjaar en welke raamwerken daarbij zijn gehanteerd;
- iii. zijn beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de operationele, compliance en verslaggevingsrisico's over het afgelopen boekjaar;

- iv. eventuele belangrijke tekortkomingen in de interne risicobeheersings- en controlesystemen die in het boekjaar zijn geconstateerd, welke eventuele significante wijzigingen in die systemen zijn aangebracht, welke eventuele belangrijke verbeteringen van die systemen zijn voorzien en dat deze onderwerpen besproken zijn met de auditcommissie en de raad van commissarissen; en
- v. de gevoeligheid van de resultaten van de vennootschap voor materiële wijzigingen in externe omstandigheden.

Toelichting

Op basis van best practice bepaling 1.4.2 omschrijft het bestuur in het bestuursverslag de opzet, werking en beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen. Op grond van onderdeel i neemt de vennootschap in haar jaarverslag een beschrijving op van de voornaamste risico's waarmee zij in aanraking komt bij de uitvoering van haar taken. De beschrijving ziet niet alleen op verslaggevingsrisico's, maar op alle typen risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1. Het gaat daarbij niet zozeer om een uitputtende uiteenzetting van alle mogelijke risico's, maar om een weergave van de belangrijkste risico's waarvoor de vennootschap zich geplaatst ziet. De beschrijving van de voornaamste risico's in onderdeel i sluit aan bij de in artikel 2:391 Burgerlijk Wetboek (verder: BW) voorgeschreven risicoparagraaf en op de beschrijving van wezenlijke risico's in het kader van 5:25c Wet op het financieel toezicht.

Bij best practice bepaling 1.4.2, onderdeel ii, ligt het in de rede dat het bestuur in de beschrijving van de opzet, werking en beoordeling van de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen aangeeft welk raamwerk of normenkader (bijvoorbeeld het COSO raamwerk voor interne beheersing) is gehanteerd. Voorts ligt het in de rede dat het bestuur in de beschrijving duidelijk maakt op welke wijze het de effectieve werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen heeft beoordeeld.

1.4.3 Verklaring van het bestuur

Het bestuur verklaart in het bestuursverslag met een duidelijke onderbouwing:

- i. dat het verslag in voldoende mate inzicht geeft in tekortkomingen in de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen.;
- ii. dat deze systemen een redelijke mate van zekerheid geven dat de financiële verslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat;
- iii. dat deze systemen ten minste een beperkte mate van zekerheid geven dat de duurzaamheidsverslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.
- iv. welk niveau van zekerheid deze systemen geven dat de operationele en compliance risico's effectief worden beheerst.
- v. dat het naar de huidige stand van zaken gerechtvaardigd is dat de financiële verslaggeving is opgesteld op going concern basis; en
- vi. dat in het verslag de materiële risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1 en de onzekerheden zijn vermeld, voor zover die relevant zijn ter zake van de verwachting van de continuïteit van de vennootschap voor een periode van twaalf maanden na opstelling van het verslag.

Deleted: en de

Deleted: en de

Deleted: bij

Deleted: evaluatie

Deleted: het

Deleted: controlesysteem

Deleted: dat

Deleted: met betrekking tot de risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1.

Deleted: voornoemde

Toelichting

Het bestuur verklaart op basis van best practice bepaling 1.4.3 in voldoende mate inzage te hebben gegeven in de operationele, compliance en verslaggevingsrisico's en blikk daarbij tevens vooruit naar de risico's, die relevant zijn voor de continuïteit van de vennootschap. Het betreft zowel gesignaleerde materiële tekortkomingen als materiële risico's en onzekerheden die redelijkerwijs zijn te voorzien op het moment dat de verklaring wordt gegeven en de impact op hoofdlijnen van deze materiële risico's en onzekerheden op de vennootschap. De onderdelen i en vi van de verklaring van het bestuur beperken zich niet slechts tot financiële verslaggevingsrisico's. Daarmee ligt de verklaring in het verlengde van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, die ook niet beperkt zijn tot financiële verslaggevingsrisico's.

Deleted: risico's als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1

Deleted: als bedoeld in best practice bepaling 1.2.1

Deleted: iv

Voor wat betreft onderdeel iii ligt het voor de hand aansluiting te zoeken bij de invoering van de 'Corporate Sustainability Reporting Directive' (CSRD). De CSRD en de bijbehorende European Sustainability Reporting Standards (ESRS) bevatten een uitgebreid normenkader en een gedetailleerde tijdlijn voor hun implementatie. Het ligt voor de hand dat de verklaring over de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot de duurzaamheidsverslaggevingsrisico's in lijn met de CSRD voorlopig uitgaat van het verschaffen van een beperkte mate van zekerheid. Het staat een bestuur vrij aan te geven dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen met betrekking tot duurzaamheidsinformatie een redelijke mate van zekerheid geven dat de duurzaamheidsverslaggeving geen onjuistheden van materieel belang bevat.

In onderdeel iv gaat het erom dat het bestuur, mede in het licht van de risicobereidheid van de onderneming en de keuze die het heeft gemaakt bij de inrichting van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, zelf aangeeft welk niveau van zekerheid deze systemen geven dat de operationele en compliancerisico's effectief worden beheerst. Het woord 'zekerheid' moet in dit verband niet worden gelezen als het in de accountancy gehanteerde begrip 'assurance', noch is bedoeld dat ondernemingen hiervoor een vast kader moeten hanteren. Evenmin wordt met 'effectiviteit' aansluiting gezocht bij het gelijklopende begrip uit de Amerikaanse wetgeving (i.e. de Sarbanes-Oxley wet). Ondernemingen kunnen de door hen gebruikte terminologie nader toelichten in hun verklaring of de toelichting daarop.

Het is mogelijk dat het bestuur tot het oordeel komt dat bepaalde risico's uit hun aard niet effectief kunnen worden beheerst, of dat de effectiviteit van voornoemde systemen niet kan worden vastgesteld. Een voorbeeld is de naleving van wet- en regelgeving, waarbij de vennootschap mede afhankelijk is van het gedrag van haar medewerkers wereldwijd, terwijl hun gedrag niet redelijkerwijs voortdurend beheerst kan worden of volledig in procedures kan worden verankerd. Ter naleving van deze bepaling kan het bestuur zulks verklaren en dit toelichten.

Zoals is opgemerkt in de toelichting bij Principe 1.4 zijn interne risicobeheersings- en controlesystemen onlosmakelijk met beperkingen omgeven. Derhalve ligt het in de rede dat in de verklaring, die het bestuur op basis van best practice bepaling 1.4.3 in het bestuursverslag opneemt, ook stil wordt gestaan bij in elk geval: (a) de verantwoordelijkheden van het bestuur aangaande de interne risicobeheersings- en controlesystemen, (b) de doelstellingen van deze systemen, (c) de kenmerken van deze systemen, en (d) de inherente beperkingen van deze systemen.

Deleted: De onderdelen ii en iii zijn beperkt tot de financiële verslaggevingsrisico's. Hierbij wordt wel opgemerkt dat dit thema volop in ontwikkeling is en integrated reporting (waarin niet langer onderscheid wordt gemaakt tussen financiële verslaggeving en duurzaamheidsverslaggeving) in opkomst. Vennootschappen worden in dat kader dan ook aangemoedigd om de ontwikkelingen ten aanzien van integrated reporting te volgen en er op te anticiperen.

Principe 1.5 Rol raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de vennootschap en de met haar verbonden onderneming. Hierbij richt de raad zich tevens op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap en de integriteit en kwaliteit van de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving.

1.5.1 Taken en verantwoordelijkheden auditcommissie

De auditcommissie bereidt de besluitvorming van de raad van commissarissen voor over het toezicht op de integriteit en kwaliteit van de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving van de vennootschap en op de effectiviteit van de interne risicobeheersings- en controlesystemen van de vennootschap, zoals bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 en 1.4.1 tot en met 1.4.3. Zij richt zich onder meer op het toezicht op het bestuur ten aanzien van:

- i. de relatie met en de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van de interne auditor, de externe accountant en indien van toepassing een andere externe partij die betrokken is bij de controle van de duurzaamheidsverslaggeving;
- ii. de financiering van de vennootschap; en
- iii. het belastingbeleid van de vennootschap.

Toelichting

Het merendeel van de taken die aan de auditcommissie toekomt, vloeit al voort uit wetgeving en is niet herhaald in de Code. Specifiek wordt gewezen op artikel 39 van Europese Audit Richtlijn nr. 2006/43/ EG.2 Dit artikel wordt geïmplementeerd in Nederlandse wetgeving: artikel 2, tweede lid, van het Besluit van 26 juli 2008.3 Ook eisen voor de samenstelling en aanwezige deskundigheid met betrekking tot het opstellen en de controle van de jaarrekening worden opgenomen in artikel 2 van voornoemd besluit.

In sommige gevallen, in het bijzonder bij vennootschappen die actief zijn in de financiële sector, is er naast een auditcommissie ook een risicocommissie ingesteld. Artikel 39, vierde lid, van voornoemde richtlijn bepaalt dat in het bestuursverslag opgave wordt gedaan indien een ander orgaan is aangewezen dat taken van de auditcommissie uitvoert en wat de samenstelling van het betreffende orgaan is.

Inmiddels hebben diverse vennootschappen naast de auditcommissie een commissie ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap. Een dergelijke commissie wordt vaak een sustainability commissie of corporate responsibility commissie genoemd. Indien een vennootschap een dergelijke commissie heeft ingesteld kan de voorbereiding van de besluitvorming in het kader van het toezicht op integriteit en kwaliteit van de duurzaamheidsverslaggeving ook worden uitgevoerd door een dergelijke commissie in plaats van de auditcommissie.

1.5.2 Aanwezigheid bestuur, interne auditor en externe accountant bij overleg auditcommissie

De bestuurder verantwoordelijk voor financiële zaken, de interne auditor en de externe accountant zijn aanwezig bij de vergaderingen van de auditcommissie, tenzij de

auditcommissie anders bepaalt. De auditcommissie bepaalt of en wanneer de voorzitter van het bestuur bij haar vergaderingen aanwezig is.

1.5.3 Verslag auditcommissie

De auditcommissie brengt verslag uit aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen. In dit verslag wordt in ieder geval vermeld:

- i. de wijze waarop de effectiviteit van de opzet en de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen, bedoeld in best practice bepalingen 1.2.1 tot en met 1.2.3 is beoordeeld;
- ii. de wijze waarop de effectiviteit van het interne en externe audit proces is beoordeeld;
- iii. materiële overwegingen inzake de financiële- en duurzaamheidsverslaggeving; en
- iv. de wijze waarop de materiële risico's en onzekerheden, bedoeld in best practice bepalingen 1.4.2 en 1.4.3, zijn geanalyseerd en besproken en wat de belangrijkste bevindingen van de auditcommissie zijn en de wijze waarop de verklaring zoals bedoeld in bepaling 1.4.3 is onderbouwd.

Toelichting

Indien de vennootschap een afzonderlijke commissie heeft ingesteld die zich bezighoudt met duurzaamheidsvraagstukken met betrekking tot de vennootschap, kan deze commissie in plaats van de auditcommissie verslag uitbrengen aan de raad van commissarissen over de beraadslaging en bevindingen van de commissie en de materiële overwegingen inzake de duurzaamheidsverslaggeving.

1.5.4 Raad van commissarissen

De raad van commissarissen bespreekt de onderwerpen waarover de auditcommissie op basis van best practice bepaling 1.5.3 verslag uitbrengt.

Aldus overeengekomen door het Christelijk Nationaal Vakverbond, Eumedion, Euronext NV, de Federatie Nederlandse Vakbeweging, de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants, de Vereniging van Effectenbezitters, de Vereniging van Effecten Uitgevende Ondernemingen en de Vereniging VNO-NCW, vertegenwoordigd door:

Persoonsgegevens

Piet Fortuin (CNV)

Persoonsgegevens

Lars Dijkstra (Eumedion)

Persoonsgegevens

Simone Huis in 't Veld (Euronext)

Persoonsgegevens

Kitty Jong (FNV)

Persoonsgegevens

Kris Douma (NBA)

Persoonsgegevens

Gerben Everts (VEB)

Persoonsgegevens

Jack de Kreij (VEUO)

Persoonsgegevens

Ingrid Thijssen (VNO-NCW)